

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j. 016.976/81-ZPO

Příloha 1

Výtisk č. : 31

Počet listů: 12

Informace o zasedání Výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy v Bukurešti ve dnech 1. a 2. prosince 1981

Po více než roční přestávce se v Bukurešti uskutečnilo ve dnech 1. a 2. prosince řádné zasedání Výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy, kterému první den předsedal A. Gromyko a druhý den B. Chňoupek.

Dle předchozí dohody byla na zasedání provedena výměna informací a názorů a posouzen stav jednání o omezení zbrojení a o odzbrojení /s ohledem na II. zvláštní zasedání VS OSN k této problematice/ a průběh madridské schůzky zástupců účastnických států konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

Na závěr zasedání bylo přijato komuniké, které bylo zveřejněno v denním tisku 3. prosince 1981.

První den uspořádal předseda vlády RSR na počest účastníků jednání večeři a druhý den, po ukončení zasedání výboru, ministrů přijal generální tajemník RKS, prezident RSR Nicolae Ceaușescu.

V projevu na večeři předseda vlády RSR Ilie Verdet informoval o posledním zasedání ÚV RKS, o plnění závěrů XII. sjezdu RKS ve všech oblastech, včetně zahraničně politické, a o zasedání Velkého národního shromáždění RSR 28. - 29. XI. 1981, které zplnomocnilo N. Ceaușeska, aby zaslal poselství L.I. Brežněvovi, R. Reaganovi a všem ostatním hlavám států, které podepsaly Důvěrečný akt KBSE s výzvou udělat vše pro to, aby bylo zastaveno rozmísťování a vývoj raket středního doletu a staženy existující rakety, aby Evropa byla osvobozena od jaderných zbraní. V tomto duchu Velké národní shromáždění RSR zaslalo poselství

situaci v jednání o omezení zbrojení a o odzbrojení na příslušných mezinárodních fórech /příprava II. zvláštního zasedání VS OSN/ a na průběh jednání na madridské schůzce zástupců účastnických států konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Došlo též k výměně informací a názorů i na některé další aktuální mezinárodní problémy. Při hodnocení současné mezinárodní situace účastníci zasedání s hlubokým znepokojením konstatovali, že v důsledku aktivizace imperialistické politiky síly se dále zhoršilo mezinárodní ovzduší a zvýšilo nebezpečí války. Konstatovali rovněž, že vývoj událostí plně podporuje aktuálnost hodnocení a závěrů ze zasedání politického poradního výboru ve Varšavě v květnu 1980 a ze setkání vedoucích představitelů členských států Varšavské smlouvy v Moskvě v prosinci 1980, z nichž je třeba i nadále vycházet a usilovat o jejich realizaci.

Zásadní význam měl projev přednesený ministrem zahraničních věcí SSSR A. A. Gromykinem, v němž z principiálních pozic charakterizoval současnou složitou mezinárodní situaci, postoj SSSR ke všem hlavním odzbrojovacím jednáním a informoval o jednáních L.I. Brežněva v NSR i a postoji SSSR k některým dalším mezinárodním otázkám.

Ve svém vystoupení I. A. Gromyko zdůraznil, že vinou USA byla odzbrojovací jednání přerušena, zmrazena nebo se dostala do slepé uličky a kde se ještě vedou, kladou jim vážné překážky. USA nastoupily kurs na posílení vojensko-politické konfrontace, stupňování závodů ve zbrojení a dosažení vojenské převahy nad socialistickými zeměmi a jsou zodpovědné za to, že přibližují lidstvo k jaderné válce. Avšak ani pro USA není lehké tento kurs realizovat, a to především z vojenského a dále i z politického hlediska. Z vojenského hlediska je tento kurs bezperspektivní, neboť SSSR nedovolí, aby byla narušena existující vojenská rovnováha a znaří, pokud bude třeba, pokusy USA dosáhnout vojenské převahy.

Z politického hlediska se působení mírové politiky SSSR a ostatních socialistických zemí na světové události zvýšilo,

což se odráží i v OSN a zejména v mohutném protiválečném hnutí v západní Evropě. Militaristický kurs Reaganovy administrativy naráží na účinný odpor, a to nejen ze strany socialistických zemí. Je dále více cítit, že z ekonomických důvodů, hlavní západoevropské země si velice cení ekonomických styků s SSSR, což bylo patrné i v průběhu návštěvy L.I. Brežněva v NSR. K rozhovorům s kancléřem Schmidtem A. Gromyko m.j. uvedl, že západoněmečtí představitelé se sice snažili z pozic blokové disciplíny ospravedlnit "dvojí rozhodnutí" NATO, ale bylo cítit, že nechtějí obětovat plody uvolnění.

S ohledem na zmíněné faktory se militaristický kurs US administrativy dostal do potíží, a proto nyní USA přistupují k manévrování. A. Gromyko zdůraznil, že v posledních krocích USA včetně projevu R. Reagana z 18.11.t.r. se neobjevují nové a již vůbec ne pozitivní prvky, jež by opodstatňovaly názor, že v pozicích USA došlo k nějakým posunům k lepšímu.

Zahájení Ženevských jednání o raketách středního doletu označil A. Gromyko za pozitivní fakt, avšak vyřekl názor, že USA mají větší zájem na rozmístění svých raket v západní Evropě, než na dosažení vyvážené dohody. SSSR nevyklučuje, že se USA pokusí jednání protahovat do termínu určeného zemí NATO na rozmístění nových raket. Tomu nasvědčuje i Reaganova idea tzv. nulového řešení, přičemž se zamlčuje, že v Evropě a jejích mořích jsou již dávno stovky nosičů jaderných zbraní, patřících USA nebo jejich spojencům v NATO. Zamlčuje se i to, že sovětské rakety středního doletu v Evropě nejsou schopny dosáhnout území USA, zatímco všechny rakety středního doletu zemí NATO mohou zasáhnout území SSSR.

A. Gromyko v této souvislosti podrobně rozvedl stanovisko SSSR k otázce raket středního doletu, jak je vyložil L.I. Brežněv v Bonnu. Zdůraznil zejména, že budou v Ženově vycházet z principu rovnosti a stejné bezpečnosti a trvat na tom, aby se odpočítajícím způsobem bral v úvahu existující anglický a francouzský jaderný potenciál. Celkový výsledek musí být založen na zachování rovnováhy jaderných zbraní obou stran. Dosažení skutečného "nulového řešení" dle naší koncepce pokládá za nepravděpodobné s ohledem na pozici USA. A. Gromyko důvěrně informoval, že o

nutnosti zahrnout do těchto jednání i anglický a francouzský nukleární potenciál již dříve jednal s J. Carterem, který měl pochopení pro nutnost přihlídnout při sovětsko-amerických jednáních k jaderným prostředkům Anglie a Francie. I když toto obecné stanovisko Cartera nevyústilo v konkrétní návrhy USA, označil postoj Cartera v této otázce, na rozdíl od Reagana, za čestnější, neboť chápal pozici SSSR, že anglický a francouzský potenciál nelze ignorovat. A. Gromyko dále uvedl, že SSSR již dříve dal USA najevo, že učinil některé ústupky, v čemž bylo dosaženo předělu, ale že dále již ustupovat nelze bez narušení bezpečnosti SSSR i spojenců.

Prohlášení Američanů o možnosti obnovení jednání o omezení a snížení strategických zbraní /SALT/ na jaře 1982 posuzoval A. Gromyko zdrženlivě.

Uvedl rovněž, že nejsou žádné náznaky, že by Američané chtěli obnovit nebo aktivizovat jednání v jiných oblastech zastavení závodů ve zbrojení, což ilustroval na příkladu jednání ve Vídni /SOSV/. V této souvislosti zdůraznil, aby SSS na všech příslušných mezinárodních fórech i v bilaterálních kontaktech rozhodně trvaly na obnovení přerušovaných a intenzifikaci probíhajících jednání o omezení výzbroje a o odzbrojení.

Podtrhl též správnost vytváření bezatomových pásem v Evropě a v jiných částech světa a za konstruktivní označil návrh BLR na vytvoření bezatomového pásma na Balkáně.

Společný postup bratrských zemí na II. zvláštním zasedání VS OSN doporučil projednat buď na příštím zasedání výboru ministrů zahraničních věcí nebo na setkání náměstků ministrů.

V souvislosti s madridskou schůzkou A. Gromyko zdůraznil oprávněnost pevné a zároveň pružné koordinované pozice států VS, v jejímž důsledku se USA nepodařilo zbavit MS veškerého konstruktivního obsahu a přeměnit ji v čistě polemické fórum. Hlavní překážkou vypracování závěrečného dokumentu zůstává to, že stále ještě není určena oblast působnosti budoucích opatření důvěry. Proto bylo využito návštěvy L.I. Brožňeva v Bonnu k objasnění sovětského stanoviska k této otázce. Přesně formulovaný

návrh však přátelé nechtějí předkládat /západ by jej nepochybně odmítl a tím ztížil další jednání/ a dali by přednost, aby s návrhem přišly zápační země resp. neutrálové. Přátelé považují za samozřejmé, že se má jednat o celou Evropu - kontinent i ostrovy - s přilehlými oblastmi moří a oceánů odpovídající šíře a s přilehlým vzdušným prostorem, o tu část Atlantického oceánu, jež přiléhá k Evropě /nejedná se o území USA nebo Kanady/. I v této otázce však Schmidt zastával pozici NATO a jen opakoval tézi o tom, že prý Závěrečný akt neobsahuje pojem "přilehlé části moří a oceánů", ale že se hovoří o celé Evropě, což SSSR neuspokojuje.

Dále zmínil A. Gromyko některé příklady vněšování představitelů zemí NATO do vnitřních záležitostí našich zemí /spojování vojenských otázek s dílčími tzv. humanitárními případy/.

K celkovým perspektivám A. Gromyko zdůraznil, že ani pro USA by nebylo lehké zmařit MS aniž by utrpěly velkou politickou ztrátu a přes všechny klady a záporny nevidí její perspektivy pouze chmurně a domnívá se, že je přece jen možné dovést ji k úspěšnému závěru. I neďálo je třeba postupovat v duchu linie stanovené PPV ve Varšavské deklaraci z r. 1980.

V další části projevu A. Gromyko informoval o politice Francie za nové vlády, o připravovaném vstupu Španělska do NATO, o výbušné situaci na Blízkém východě /zmínil i svůj rozhovor v průběhu OSN s izraelským ministrem zahraničních věcí, který sondoval možnost normalizace sovětsko-izraelských vztahů, na což Gromyko odpověděl, že čas pro normalizaci dosud nenazrál a že izraelská politika vůči arabským zemím to v současné době vylučuje/, o Číně, o provokacích USA proti Kubě a k situaci v Polsku zopakoval stanovisko obsažené v prohlášení vedoucích představitelů členských států VS.

V závěru vystoupení A. Gromyko zdůraznil nutnost upevňování přátelství, všestranné spolupráce, jednoty a sasknutosti bratrských socialistických zemí a jejich součinnosti na mezinárodním poli.

S obsahem projevu A. Gromyky vyslovili plný souhlas všichni ostatní ministři s výjimkou RSR, jejíž představitel se ve svém

vystoupení o projevu J. A. Gromyka vůbec nezmínil a k řadě projednávaných problémů zaujal odlišná stanoviska.

x x x

Ministr zahraničních věcí PLR J. Czyrek ve svém vystoupení informoval obecně o současné situaci v PLR. V souvislosti s hodnocením mezinárodní situace jako jediný konstatoval, že v NSR se "zachovávají silné revizionistické a revanšistické tendence a též snahy využít uvolnění napětí k uskutečnění strategických cílů, kterými jsou teritoriálně politické změny v Evropě pod heslem sjednocení Německa".

Ministr zahraničních věcí ČSSR B. Chňoupek ve svém projevu ocenil informace obsažené v projevu A. Gromyka a vyjádřil plnou podporu konstruktivnímu přístupu SSSR k řešení problémů, jimiž se výbor ministrů zabývá. Zdůraznil princip řešení všech problémů, včetně odzbrojení, cestou jednání. Podpořil sovětsko-americká jednání v Ženevě o jaderných prostředcích středního doletu v Evropě. Dále poděkoval za podporu socialistických zemí naší iniciativě na 36. VS OSN a informoval o aktivitě ČSSR při přípravě "Všeobecného programu odzbrojení", který má být jedním z hlavních dokumentů na II. ZZ VS OSN.

V souvislosti s MS vyjádřil názor, že řešení otázky rozšíření oblasti opatření důvěry by mohlo být přeneseno přímo na konferenci o vojenském uvolnění a odzbrojení. Odsoudil též pokusy Západu legalizovat protisocialistickou a kontrarevoluční činnost disidentů v socialistických zemích.

Ministr zahraničních věcí MLR F. Pujá n. j. předložil námět, aby se II. ZZ VS OSN soustředilo na několik prioritních témat, např. "zřeknutí se použití jaderných zbraní jako první, úplný zákaz zkoušek jaderných zbraní a též vytvoření bezatomových pásem". V souvislosti s madridskou schůzkou vyzýval k větší pružnosti socialistických zemí. Vyslovil názor, že nemůžeme podléhat americkému tlaku a nemůžeme souhlasit s tím,

aby USA a NATO získaly jednostrannou převahu a současně musíme zvýšit naše úsilí ve směru "rozpracování kompromisů, přispívajících k dosažení shody a izolujících Spojené státy a aktivizujících neutrální státy". "Soudíme, že v krajním případě by nám bylo třeba shodnout se v tom, aby již dohodnuté části závěrečného dokumentu byly doplněny takovými formulacemi k ještě otevřeným otázkám, kterými můžeme dosáhnout shody bez principiálních ústupků a aniž by utrpěly naše zájmy". K dosud otevřeným vážným skupinám otázek - k evropské konferenci o vojenském uvolnění a k tzv. humanitárním otázkám, "jsme dosud nevyjádřili naši pozici". Vyslovil se též pro pravidelnou výměnu názorů o situaci ve světě v rámci VS.

Ministr zahraničních věcí NDR O. Fischer v zájmu podpory masového protiválečného hnutí v kapitalistických zemích a procesu uvolňování napětí n.j. navrhl posoudit, aby ministerstva zahraničních věcí, a zejména příslušné útvary, rozvíjely efektivnější spolupráci při ovlivňování protiválečného hnutí v západní Evropě a v zahraniční propagandě /v centru i mezi ŽÚ/, k čemuž by mohla přinést nové impulsy "mnohostranná konzultace k otázkám práce s veřejností mezi příslušnými útvary našich ministerstev, k jejíž realizaci v příštím roce je NDR připravena".

Dále navrhl rozpracovat v souvislosti s II. ZZ VS OSN návrh "komplexního socialistického programu ožbrojení" a předložit jej k posouzení ženevskému výboru pro ožbrojení.

Ministr zahraničních věcí BLR T. Mlačenov n.j. informoval o úsilí BLR k upevnění vztahů dobrého sousedství s balkánskými zeměmi, k čemuž by přispěla idea vytvoření bezatomového pásma na Balkáně a o návrhu BLR na uskutečnění setkání vedoucích činitelů balkánských států k posouzení této otázky.

Ministr zahraničních věcí RSR Š. Andrei, přestože odsouhlasil text závěrečného dokumentu ze zasedání výboru ministrů, vystoupil s některými odlišnými názory a prezentoval stanoviska či návrhy, které se rumunské straně nepodařilo prosadit do závěrečného komuniké.

K jednáním SSSR - USA v Ženevě prohlásil, že je povinností všech států, jejich hlav a vlád Evropy postupovat tak, aby bylo dosaženo cíle těchto jednání, zastavení rozmísťování a vývoje, stažení a likvidace jaderných zbraní středního doletu a taktických zbraní z Evropy. "Jelikož se otázka jaderných prostředků středního doletu týká všech evropských národů, pokládáme za potřebné, aby vlády evropského kontinentu řešily tuto otázku s velkou odpovědností, zúčastnily se v té nebo jiné formě jednání, vyložily své pozice a konkrétně přispěly k dosažení dohod, přijatelných pro všechny strany", "navrhujeme vytvořit zvláštní poradní Výbor účastnických států VS o otázkách, které jsou předmětem sovětsko-amerických jednání zahájených 30. XI., který by zabezpečil informovanost účastnických států Smlouvy o průběhu rozhovorů, výměně názorů a porad o návrzích ve spojitosti s pozicemi našich zemí na jednání".

K činnosti ženevského výboru pro odzbrojení uvedl, že v nynější mezinárodní situaci je nejdůležitějším úkolem "zmrazení a omezení vojenských rozpočtů"... /na letošním zasedání VS OSN předložilo Rumunsko návrh, aby se dosáhlo smlouvy o zmrazení vojenských rozpočtů na úrovni r. 1981, o postupném omezení vojenských výdajů nejméně o 10 - 15 % během příštích 4 - 5 let/.

K jednání ve Vídni prohlásil, že je zapotřebí "vytvořit organizační Brnu, v rámci které by se mezi našimi zeměmi konaly konzultace, výměna informací a předkládaly by se návrhy, abychom na jednáních mohli vystupovat z pozic, které by byly ujednoceny mezi všemi našimi zeměmi".

K jednáním v Madridu přednesl návrh, "aby do začátku konference o opatřeních důvěry a odzbrojení naše země prohlásily, že jsou připraveny zřít se, v první etapě období 5 let, uspořádání velkých vojenských cvičení a aby tudíž výzvu adresovaly dalším státům, signatářům ZA". Návrh by měl též zahrnovat zřeknutí se uspořádání vojenských cvičení v blízkosti hranic dalších států i jakékoliv demonstrace síly.

Š. Andrei hovořil předposlední a na jeho stanoviska v průběhu zasedání již nikdo nereagoval. V závěrečném dokumentu se neodrazila.

Při neoficiálních setkáních v průběhu zasedání sovětští přátelé naznačili, že považují za prospěšné a potřebné, aby se zasedání Politického poradního výboru Varšavské smlouvy konalo pravidelně zhruba po dvouletých intervalech /pokud by si situace nevyžadovala častěji mimořádná setkání/ a aby výbor ministrů zahraničních věcí zasedal pravidelně dvakrát v roce. Tuto myšlenku podpořili všichni ministři ve svých vystoupeních nebo při neoficiální výměně názorů. Podpořil ji též s. Chňoupek.

Nelze proto vyloučit, že příští zasedání PPV VS se bude konat v příštím roce /konec jara 1982/, a to dle pořadí v ČSSR.

Pokud se uskuteční zasedání výboru ministrů v I. pololetí v Moskvě /před II. ZZ VS OSN SN/ lze předpokládat, že další zasedání se bude konat na podzim 1982 v ČSSR.

x x x

Závěrečné komuniké přijaté všemi účastníky zasedání výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy vytváří dobrou a potřebnou základnu pro společný koordinovaný postup bratrských zemí při jednáních o celém komplexu otázek omezení zbrojení a o odzbrojení i pro postup na madridské schůzce, a to jak při multilaterálních tak i bilaterálních setkáních.

Konstruktivním přístupem k řešení nejpálčivějších otázek současné mezinárodní situace, k zastavení zbrojení a přechodu k odzbrojení, zejména u jaderných zbraní, vytyčením cest k odstranění vojensko politické konfrontace a nebezpečí války, k zachování a dalšímu prohloubení procesu uvolňování a k rozvoji mezinárodní spolupráce členské státy VS opětovně přesvědčivě dokumentovaly neochvějnost své politiky v úsilí o zajištění a upev-

nění míru a bezpečnosti v Evropě i ve světě. Proto též první ohlasy na zasedání VM v Bukurešti jsou nejen v socialistických zemích, ale i v západoevropských i dalších zemích pozitivní a zveřejněný dokument je přijímán se zájmem a sympatiemi.

V Praze dne 7. prosince 1981